Poštnina plačana v gotovini

Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka Din 1·50 • Polletna naročnina Din 15·—
Celoletna naročnina Din 30·— • Čekovni račun: „Straža v viharju", Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju" (A. Tepež) • Urejuje: M. Poštuvan
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Miklošičeva 5 • Tisk Jugoslovanske tiskarne (K. Čeč)

Ljubljana, 22. aprila 1937 — Leto III — Številka 24

Svarilo z najvišjega mesta

»Komunizem se je pokazal v začetku v vsej svoji perverznosti, pa kmalu je opazil, da bi s tem odbil narode; zdaj jih skuša omamiti z raznimi prevarami. Tako se hlinijo voditelji komunizma kot bi bili najbolj goreči pospeševatelji gibanja za svetovni mir, hkrati hujskajo k **razrednemu boju**, ki **preliva potoke** krvi. — Nadalje ustanavljajo pod raznimi imeni, ki niti ne spominjajo na komunizem, društva in revije z namenom, da bi svoje ideje uvajali v kroge, kamor bi sicer ne imeli pristopa; še več, z zlobno zahrbtnostjo se skušajo utihotapiti v društva, ki so izrecno katoliška in verska. Tako vabijo, ne da bi kakorkoli popuščali v svojih prevratnih načelih katolike k sodelovanju ž njimi na humanitarnem in karitativnem področju in predlagajo večkrat stvari, ki so v popolnem skladu s krščanstvom in naukom Cerkve. Svojo hinavščino tirajo tako daleč, da vzbujajo vtis, da bo komunizem v bolj krščanskih in civiliziranih deželah nastopil v milejši obliki, da ne bo oviral verskega kulta in spoštoval versko svobodo.

Bdite, bratje, da se verniki ne dajo prevariti. Komunizem je v svojem bistvu zlo, in **sodelovanje ž njim ni dopustno na nobenem področju, če hočemo rešiti krščansko civilizacijo. Če bi nekateri, zavedeni v zmoto, sodelovali k zmagi komunizma v njihovih deželah, bi padli kot prve žrtve svoje zaslepljenosti.«**

Tako piše papež Pij XI. **marca 1937**, torej prav v naši dobi.

Sodelovanje s komunisti ni na noben način dopustno. Vsako sodelovanje vede v **naš lasten pogin in sicer neizbežno.**

Kom. fašizem na univerzi

Preko vseh fakultet, strokovnih društev, skupnih akcij valovi mogočna idejna orientacija v treh smereh: **krščanska, nacionalistična, komunistična fronta.** Nacionalistom so dne 20. aprila komunisti bogato in na **originalen** način plačali usluge, ki so jim jih storili o priliki zloglasnega štrajka: razbili so jim z žvižgi, udarci pestmi in drugimi moskovskimi metodami neko predavanje na univerzi. Nacionalistom pravimo iskreno, odkrito, odločno: **Ne more in ne sme biti vaša naloga, podpirati v katerikoli obliki komunizem.** Kdor se s komunizmom brati, ga bo komunizem podrl in požrl. Vprašanje, ali je bilo umetno vabiti gospoda Pirkmajera na univerzo ali ne, je tu postransko. **Kar mi obsojamo, je metoda komunistov. Po tej metodi bo smel govoriti, predavati, zborovati in delati na univerzi samo tisti, kateremu bodo to dovolile komunistične pesti:** to se pravi kloniti pred surovo silo. Vse to komunistično izzivanje naj končno privede policijo na univerzo; saj je to končno v interesu komunistov, ker se spet ruši nekaj tradicije, nekaj » **meščanske**« urejenosti: oni bi pa po prevzemu oblasti itak zgolj s policijo in GPU vladali.

Za protikomunistično fronto

»Pa zakaj ne bi šli skupaj z drugimi na dvodnevni štrajk? Belgrad bi videl našo solidarnost, mi bi na univerzi ne bili razprti; zdaj pa ima ljudstvo utis, da so marksisti, nacionalisti in komunisti zmagali, kajti univerza je bila vendar dva dni zaprta«, take in podobne besede boste slišali na ulici, v društvenih lokalih, kjerkoli: to so nepoboljšljivi poborniki gnilega kompromisarstva s komunisti.

—:—

Kažejo nazaj: češ saj so bili l. 1931-32 katoliški akademiki zvezani s komunisti. Kaj je na tem?

Katoliški akademiki so sklenili l. 1931 s Triglavani, ki so prevzeli mesto jugoslovenskega programa slovenski program, pakt o sodelovanju. Zahrbtno kot vedno so se priplazili komunisti in izlegli v ta pakt svoje kukavičje jajce ter začeli pri vsaki priliki metati po univerzi komunistične letake: Triglav je podlegel njihovi zahrbtnosti in katoliška mladina je imela po enem letu pakta eksponente kominterne v ovčji obleki Triglava pred seboj kot sopogodbenike. Ko je komunistična predrznost dosegla višek pri demonstracijah dne 14. januarja 1933, ko so skrivaj obesili z univerze rdečo zastavo, je Akademska zveza dne 14. februarja 1933 v »Slovencu« priobčila slovito izjavo, ki je enkrat za vselej prekrižala podtalne mahinacije komunistov:

»Protestirati mora AZ proti skupini akademikov, ki izrabljajo manifeste celokupne akademske mladine za univerzo v svoje prevratne komunistične namene ter si prisvajajo, spretno se skrivajoč v ozadju kot neka nevidna diktatorska klika, monopol vodstva pri teh manifestacijah.«

Lani in letos in kadar to sklene tajna klika naj se vrši štrajk, zopet štrajk in zopet štrajk.

Postopek je isti: Rektorju, sekretarju in drugim dajo vse mogoče obljube, da bo samo informativni sestanek, da ne bodo motili onih, ki hočejo k predavanjem itd. itd. Potem pridejo referati, ki so suhoparni in nikogar ne zanimajo. Potem nastopijo hujskači in kričači in kadar čutijo, da je psihoza mladine dosti razburkana, pa vržejo parolo štrajka! Ako se kdo, ki še ni zgubil popolnoma svoje samostojne pameti, oglasi proti štrajku, pridejo žvižgi, huronsko vpitje, ki ga oskrbujejo nalašč za to dresirani tipi, eventualno došli z juga, in ti razni [illegible] in bogve kdo, hočejo na slovenskih tleh slovenskim katoliškim akademikom ubijati v glavo štrajk s pestmi, palicami, suvanjem in udarci. Vsa ta metoda se stalno ponavlja in je dobro preizkušena. Dobro računajo: »univerzitetna oblast bo, ker so nemiri na univerzi, univerzo zaprla« in dosegli so svoj cilj.

Naše stališče:

1. Katoliški akademiki naj se ne poslužujejo v agresivne namene ne pesti, ne palic, sploh nobenega nasilja.

2. Naj ne pristanejo pod nobenim pogojem na nikak štrajk, ki je popolnoma neprimerno sredstvo in ki bo izpodkopalo univerzitetno avtonomijo.

3. Surova sila, ki jo marksisti in komunisti stalno oboroužujejo in uvajajo, bo rodila nepričakovano in hipoma strašno reakcijo, ki bo prihajala tu ali tam iz najglobljih sil narodne duše, ko enkrat instiktivno začuti, da so štrajki in podobne masovne akcije markirani triki iz ropotarne moskovskega boljševizma, ki hoče vso našo kulturo, naše vrednote, naše krščanstvo, našo demokracijo, naše sožitje razrahljati in vse prevrednotiti v pekel komunističnega demonizma.

Svarimo: Vihar, burja, ki jo sejete, bo žela pravi orkan, ki bo zmel vso to nekulturno komunistično žongliranje in ga pokopal pod seboj. Tega orkana tudi katoliki ne bodo mogli ustaviti.

4. Koliko mladih ljudi, ki so nasedli komunističnim utvaram, sedi danes po ječah ali so sedeli tam? Koliko mladih nad je uničenih! Koliko solza očetov in mater je teklo! Trpeli so in trpijo za fato morgano komunističnega raja, ki ga nikjer ni bilo, ga danes nikjer ni in ga nikjer nikoli ne bo.

5. Pravi, realni, strašni cilj vrhovnih voditeljev je samo ta-le: Klika zločincev se hoče polastiti z vsemi sredstvi vse politične in gospodarske in kulturne sile naroda in potem z najbrezobzirnejšo fašistično metodo v najslabšem pomenu besede zatreti vsak najmanjši dih svobode; reševanje teptanih slojev, pravična razdelitev dobrin, izživljanje človeške osebnosti v vsem kulturnem udejstvovanju je komunistom deveta briga: to so žonglerske fraze za čas boja, da omamijo ignorante, fantaste, naivneže.

6. Če so že nekateri med nami tako slepi, ni treba, da vsi zapiramo oči: saj jih nam vendar stalno odpira papež z jasno besedo. Usoda francoskih katoličanov, ki zdaj uživajo grenke dobrote ljudske fronte, ker se niso pravočasno streznili, je nam živo pred očmi. Povemo na glas, da se pripravlja tudi pri nas ljudska fronta.

7. Nacionalistom pa sledeče: komunizem, ki je v sebi izkvarjen in po bistvu največje zlo, nima nobene pravice med nami! Zato je vaša dolžnost, da se oddaljite od njega in se postavite v protikomunistično fronto ,drugače bo vas prve zadela usoda francoskih radikalov, ki se zdaj tresejo, saj jim komunisti obetajo, da jih bodo prve pometali v Seine-o, če ne bodo šli slepo za njimi.

Francija docet

V Franciji je na vidiku rdeča fronta **združenih socialistov in komunistov:** združili se bodo socialisti in komunisti za »enoten nastop vsega proletariata«; vlado bi prevzel vodja komunistov Thorez. Tako daleč smo že. Radikalom — framasonskim zaveznikom rdeče fronte se maje stolček. O vsem tem pišejo veliki francoski listi: »Temps«, »Figaro«, »Echo de Paris«. Ljudska fronta je kakor plaz, ki nevzdržno vrtoglavi v prepad komunizma, kakor je to napovedal VII. kongres kominterne v Moskvi 1935. Najnovejši simptom tega razvoja je sklep splošne konfederacije dela (Confédération générale du Travail), da se mora 1. maj praznovati po vsej Franciji kot neke vrste državni praznik in vlada Bluma je ta sklep odobrila.

Pri vsem tem je tragična situacija francoskih katolikov. V znanstvenih razpravah premišljujejo, ali je katolikom po vesti dovoljeno podrediti se sedanji vladi ljudske fronte, ki namerava zgraditi državo na nekrščanskih osnovah, ali se naj organizirajo k pasivnemu odporu, ali naj gredo v brezpogojno borbo proti njej.

Veliko učenosti, veliko načel, veliko paragrafov, veliko citatov najdete v teh razpravah. Vmes pa poje zapeljiva sirena komunizma: **katoliški brat** naj nam da roko; celo vodilne osebnosti hierarhije vabijo komunisti: na silno strmem bregu so ti katoliki in se prerekajo med sabo, ne vidijo pa plazu, ki se že trga iz višine. Vmes pa krikne ponovno glas najvišjega glavarja Cerkve: pod nobenim pogojem in za nobeno ceno se ne smejo družiti katoliki s komunisti.

V Nemčiji je osnovana potujoča razstava antikominterne pod imenom **»Svetovni sovražnik št. 1«.**

Naš jezik

Slovenski jezik je bil zadnja leta predmet ostrih razprav in prepirov. Nekateri so ga razglasili za ubožen jugoslovanski dialekt; drugi so ga imeli za prerevnega v primeri z »bogastvom« srbskega in hrvaškega jezika; tretjim se je zdelo, da je prišel čas, ko je treba začeti s stapljanjem, dokler ne bo na našem jeziku nič več slovenskega. Skupnemu prizadevanju teh in podobnih rodoljubov se imamo zahvaliti, da je vzrastel močan odpor proti njihovim nazorom in dejanjem ter da je zavest o važnosti slovenskega jezika zajela najširše kroge.

Vsem sanjačem in nasiljevalcem nakljub se je izkazalo, da gre življenje vselej mimo takih prepirov. Danes nimamo niti enega pomembnejšega pisatelja, ki bi se skušal oddaljiti od svojega materinskega jezika. Še več, skoraj vsi skušajo biti kar najbolj ljudski, domači, slovenski, in se ogibljejo besedam, ki so jih naši pradedje v vseslovanskem navdušenju sprejeli od drugod, ne da bi pri tem pomislili, da imamo za isto stvar že enega ali celo več dobrih domačih izrazov. Če se skuša to stremljenje od nekaterih strani (glej Ilešićevo oceno Zorčevih »Belih menihov«!) razlagati kot neko sovražno osamevanje in hoteno oddaljevanje od idealnega skupnega jezika, je treba reči, da so dejstva res taka, njihova razlaga pa napačna. Ne gre za nobeno sovraštvo, marveč za čisto naravno in nujno približevanje živi ljudski govorici, na drugi strani pa še za načela, ki veljajo v vsakem jezikovnem prizadevanju: blagoglasnost, nazornost, jasnost in lepota izraženja.

Pogosto slišimo resne in umerjene ljudi trditi, da slovenski jezik sploh ni v nevarnosti, da kričimo za prazen nič. Na prvi pogled bi se morda res zdelo tako. Toda preglejmo stvar malo bolje in videli bomo, da govorimo še vse premalo.

Dovolj znano je uradno zapostavljanje slovenskega jezika, ki je sicer priznan za državni jezik, pa le prepogosto igra vlogo jezika narodne manjšine. Spomnimo se vseh mogočih uradnih tiskovin na davkariji, na pošti, na glavarstvu itd. Ni še dolgo, ko so nam hoteli vzeti slovenski vozni red. Vse tablice za prodajo tobako nosijo le srbski in hrvaški napis. Ni nam znana niti ena vojašnica v Sloveniji, ki bi nosila tudi slovenski napis (pri čemer bi bilo zanimivo vedeti, ali je napis za vojake ali za ljudi, ki živijo tod). Naši orožniki morajo svoje spise izgotavljati v grozni mešanici (na las podobni jugoslovenskemu jeziku), da jih lahko razumejo njihovi častniki. Pa kdo bi še dalje našteval!

Po naših ulicah je tudi videti precej srbskih in hrvaških napisov. Če je lastnik trgovine ali podjetja Srb (Hrvat) in računa na srbske in hrvaške odjemalce — prav. Če naj kupujejo pri njem Slovenci, pa naj si omisli slovenski napis. Toda kaj naj rečemo k temu primeru: V Ljubljani nasproti univerze je nameščena lekarna Bahovec. Tam beremo na izložbenem oknu v lepih črkah: **Planinka čaj čisti krv.** Podobne stvari bi našli še mnogokje. Poglejte si Bat'ine in Tivarjeve plakate ob razprodajah! Še en primer: Letak slovenskega podjetnika iz Ljubljane:

»Nudim Vam za reklamo: Dve tubi Kalodonta; Dve mali, ali jedno veliko bočico finega franc. parfema. I. boco Kolonjske vode. I. boco »Diana« ruski eleksir za lice, s kojim je ruska carica Katarina dosegla mladostno lepo lice do kasne starosti (mala boca, velika boca). Orahovo ulje za koso (lase) rumeno (žuto) ali črno, 2 boci. Sapun (milo) za brijanje v alum. škatljici (kutiji).

Vse prosto poštnine (poštarine) ako predplačilo. Povzetje (pouzeće) 8.— Din više.

Ako vi ne rabite, molim dajte Vašim poznatim moj naslov.

R. Cotič, Ljubljana, Kamniška.«

K vsemu temu je treba še pregledati del naših knjig in naših časopisov, kjer je slovenski jezik prej vse drugo kot slovenski. V »Jutru« in »Narodu« in drugih listih kar mrgoli opasnosti, mnogobrojnosti, ogrankov itd. Zaradi pomanjkanja prostora seznam ni popoln.

Naloga nas vseh je zdaj, da to sramotno stanje spremenimo.

Katoliška akcija

X.

Ko prihajamo k vprašanju, kako organizirati Katoliško akcijo (organizatorni vidik), moramo takoj začeti razlikovati. Qui bene distinguit, bene docet. Katoliška akcija je pač enotna za ves svet, toda enotnih, podrobnih pravil Katoliške akcije, ki bi veljala za ves katoliški svet, ni. Le s tem pa, če ugotovimo, da je Katoliška akcija organizacija, še ni prav nič povedano, kako je zgrajena ta organizacija. Po papeških navodilih je konkretna organizacija Katoliške akcije prepuščena krajevnim škofom. V pismu kardinala državnega tajnika Pacellija belgijskemu kanoniku Cardynu z dne 11. jan. 1935 je pač rečeno, da smatra papež organizacijo belgijskih žosistov (delavska organizacija, J. O. C.) »za dovršen tip« (type achevé) Katoliške akcije, toda s tem še ta tip ni ukazan, čeprav močno priporočen. Podrobna enotna izvedba, ki bi organizacijo Katoliške akcije po vsem svetu enako uredila (unificatio), torej ni ukazana in tudi najbrž nikoli ukazana ne bo. Ker je konkretna organizacija Katoliške akcije prepuščena krajevni hierarhiji, nastane vprašanje, kako daleč sega ta svoboda škofov, kateri elementi so obseženi v papeških navodilih in kateri zavise od volje krajevnih hierarhov.

Že v prejšnjih odstavkih smo ugotovili, da se Katoliška akcija bistveno razlikuje od navadnih verskih organizacij in katoliških društev, in sicer po namenu, sredstvih, oficielnem značaju ter zgradbi. Te razlike krajevni škof ne more odpraviti. Prav tako smo videli, da je razmerje med hierarhijo in klerom ter laiki v Katoliški akciji definitivno rešeno v papeških aktih. Laično vodstvo Katoliške akcije je zato bistven znak, ki ga škof, če hoče organizirati Pijevo Katoliško akcijo, ne sme opustiti. Iz narave katoliške akcije same sledi, da mora biti vsa organizacija podrejena cerkveni hierarhiji. Tudi na tem ni nič spreminjati.

V papeških aktih se dalje močno naglaša, da se mora Katoliška akcija prilagoditi svojemu okolju. To prilagojenje imenujemo specializacija. »Prvi in neposredni apostoli delavcev morajo biti delavci, prav tako pa apostoli industrijcev in trgovcev industrijci in trgovci«, pravi papež v okrožnici Quadragesimo anno. »Za različna okolja in v različnih okoljih apostole teh okolij« je naglašal papež v nagovoru na mednarodno zvezo katoliških ženskih društev aprila 1934. Katoliška akcija se mora »prilagoditi različni starosti in spolu ter različnim časovnim in krajevnim okoliščinam« beremo v papeževem pismu kardinalu Bertramu z dne 13. novembra 1928. V pismu msgr. Perdomu o Katoliški akciji v Kolumbiji z dne 14. februarja 1934, papež naglaša, da so vsi verniki katerekoli starosti in stanu poklicani na delo v Katoliški akciji; vsi morajo delati v skrivnostnem Gospodovem vinogradu. Prav pa je, da se zaradi večjega uspeha organizirajo posebej mladi in posebej odrasli, posebej moški, posebej ženske; upoštevajo naj se tudi posebni socialni stanovi (delavci, dijaki, inteligenti, obrtniki, učitelji). V pismu kardinalu Segura z dne 6. novembra 1929 omenja papež, da je namen Katoliške akcije organizirati kot nekako milico moške in ženske ter mladino obojnega spola.

Druga naloga Katoliške akcije, ki jo je treba pri njeni organizaciji upoštevati, je vzporejanje katoliških sil (coordinatio), o katerem smo v teh odstavkih že govorili. Obstoječih društev, bodisi verskih bodisi karitativnih ali kulturnih, Katoliška akcija ne uničuje, pač pa ima glede socialnega apostolata pravno prvenstvo.

Vprašanje, ali je Katoliška akcija organizacija elite ali organizacija za množice, je napačno in usodno zastavljeno. V Katoliško akcijo so po papeževih besedah vsi katoličani poklicani, razume se seveda, da vsi sposobni, požrtvovalni, navdušeni katoličani. Nikomur niso vrata zaprta. V tem smislu je torej Katoliška akcija organizacija za množice; zahteva pa seveda od svojih članov določene pogoje. Ni pa Katoliška akcija v tem smislu organizacija množic, da bi se mogla začeti s pristopom mase. Papež odločno naglaša, da je treba pri Katoliški akciji gledati bolj na kakovost članov kot na njih število. Iz nalog, ki jih ima Katoliška akcija, kakor smo videli, to samo po sebi sledi. Katoliška akcija mora organsko rasti. Moderni imenujejo socialne tvorbe, ki nastajajo po načelu organske rasti, organizme. V tem pomenu je Katoliška akcija brez dvoma organizem in sicer po svojem bistvu; toda s tem pa nikakor nočemo zanikati pri Katoliški akciji potrebo organizacijskih sredstev in metod. Katoliška akcija je organizacija, ki mora organsko rasti, se graditi in voditi po načelu kvalitetnega izbora.

Kot pastoralna ustanova se mora Katoliška akcija organizirati v skladu s cerkveno dušnopastirsko organizacijo torej po župnijah in škofijah. Kot organizacija pa, ki mora upoštevati okolje, mora včasih iti čez okvir dušnopastirske organizacije. Veliko nalogo pri socialnem apostolatu v Katoliški akciji imajo n. pr. katoliški zdravniki, učitelji, industrijci. Posamezni član takega stanu v župnijski organizaciji Katoliške akcije ne more tako uspešno izvrševati apostolat okolja, kakor če se ustanovi organizacija Katoliške akcije za zdravnike, učitelje, industrijce. Taka organizacija pa seveda ne more upoštevati župnijske in morda tudi ne škofijske organizacije dušnega pastirstva. Teritorialni obsegi župnij so pri nas vsaj izredno trdni; spremeniti se dajo le počasi in z izredno težavo. Struktura prebivalstva pa se zaradi industrializacije spreminja včasih silno hitro. Ker pa se navadno ne »industrializira« vsa župnija, marveč le en del, je čisto naravno, da delavski del te župnije začuti tesnejšo vez z delavskim delom v sosedni župniji, kakor pa z nedelavskim delom lastne župnije.

Tako se je okolje spremenilo in to spremembo mora tudi organizacija Katoliške akcije upoštevati. V velikih mestih so župnijske meje neredko izumetničene, mrtve, v spominu ljudi ne žive, komaj par strokovnjakov ve za nje; da torej organizacija Katoliške akcije na nje ne more biti vezana, ako ji drugače bolje ustreza, je menda samo po sebi umljivo. Načelo je torej to: organizacija Katoliške akcije se mora po pravilu graditi v mejah dušnopastirske organizacije, utemeljene, izjeme pa so dovoljene. Dovoljuje jih krajevna hierarhija.

V Ljubljanskem Škofijskem listu (z dne 20. oktobra 1936, str. 110) so za zgraditev organizacije Katoliške akcije postavljena tale načela:

Organizacija Katoliške akcije mora biti zgrajena po stanovih in poklicnih okoljih; dalje hierarhično in v okviru narodnih in državnih mej. Katoliška akcija se prilega danim okoljem, med katerim je v sedanjem času narodno, državno in jezikovno okolje zelo važno. V Katoliški akciji je treba razlikovati njene lastne organizacije (po stanovih in poklicnih okoljih) in privzete pomožne sile. Organizacije Katoliške akcije so organizacije množic, grade in vodijo pa se po načelu kvalitetnega izbora.

Ta načela dobro odgovarjajo papeškim navodilom. Upoštevajo vpliv okolja, hierarhično zgradbo, načelo organske rasti in vzporejanje katoliških sil, kar je tudi naloga Katoliške akcije.

Če se zopet povrnemo k vprašanju o razmerju med Katoliško akcijo in že obstoječimi verskimi katoliškimi organizacijami, in sicer pod organizatornimi vidiki, moramo reči, da je teoretično možno troje. Prvič, da hierarhija ne ustanovi posebnih organizacij, ampak že obstoječe privzame, jim da mandat in jih tako preustroji, da odgovarjajo namenu in strukturi Katoliške akcije. Ta možnost se je izkazala kot praktično malo uporabljiva. Vrh tega pa je zapeljala v zmoto mnoge, češ, da se istoveti z že obstoječimi društvi. Močno se zdi, da tam, kjer so ž njo poskušali, res niso pravilno razumeli razliko med Katoliško akcijo in drugimi organizacijami ter zato ta način ureditve, ki je teoretično možen, ni mogel uspeti. Druga rešitev bi bila ta, da se za nekatere stanove in poklice ustanove nove organizacije, za druge pa se privzamejo obstoječe organizacije s potrebnimi reformami kakor zgoraj. Tretja možnost je ta, da se ustanove za vse stanove nove organizacije, ne privzame se torej nobena od že obstoječih; te se sprejemajo le kot pomožne sile, ne pa kot prave organizacije Katoliške akcije. Pomožne sile ostanejo kot organizacije popolnoma neodvisne od Katoliške akcije.

Katera od naštetih treh možnosti se sprejme, odloči krajevna hierarhija. Razvoj po svetu se vedno bolj nagiblje k tretji možnosti. Ta način so sprejela tudi pravila Slovenske Katoliške akcije iz l. 1936.

(Nadaljevanje prihodnjič.)

Pridobivajte nam novih naročnikov!

VSAKDANJOSTI IZ SOVJETIJE.

»Takih primerov bi mogli navesti na tucate« (Leningradskaja Pravda, 15. III. 1937.) »Da bi ugajal svojim predpostavljenim, se jim klanja predstojnik instituta za mlečno produkcijo skoraj do tal, napram željam študentov pa je neizprosen. V skupnem stanovanju ni nikakega reda, v oknih manjkajo stekla. Pred kratkim je vrgel nosečo dijakinjo na cesto, hišniku pa je naročil, da je ne sme več spustiti notri. Takih primerov bi mogli navesti na tucate.«

Kaj je sovjetska kultura?

Beseda »kultura« je sedaj ena najbolj rabljenih besedi v Sovjetski uniji. Za to je zanimivo, kaj v Sovjetiji razumejo pod kulturo v produkciji. Uradni list »Izvestja« z dne 28. III. t. l. odgovarja na to vprašanje.

»Naša industrija nadaljuje svoje nezadovoljivo delo. Mnogi ravnatelji in inženirji poskušajo, dasi malo prepričevalno in preveč medlo, da bi naredili red v produkciji... Gospodarstveniki radi govore tudi o kulturi, toda to »kulturo« razumejo le preveč ozko. V večini slučajev se izvaža kultura v cvetličnih posodah in preprogah, ki vodijo k njihovim sobam. Pravo kulturno podjetje je le ono, kjer vse priprave brezhibno delujejo. V mnogih podjetjih pa so stroji in instrumenti pokriti s prahom in umazanijo, dvorišča polna navleke, točilnice polne dima in pare. To je kultura, oziroma nekultura.«

Podpirajte pokret katoliške mladine!

Delo akademikov za Koroško

I. Izobraževalno delo.

Prvi pogoj, ki mora biti izpolnjen, če res hočemo doseči resnično zbližanje med nami in Korošci in Karavanke vsaj v duhovnem oziru res odstraniti, je vsestransko, temeljito in v potankosti segajoče poznanje Koroške.

Odkrito si moramo priznati, da si je tako poznanje Koroške danes težko pridobiti, vsaj pri nas. Za pridobitev takega poznanja sta namreč odprti dve možnosti: vztrajno delo posameznika na podlagi virov, statistike in kritično rešetanih tujih znanstvenih del in delo v krožkih, ki bi proučevali Koroško. Obe ti dve možnosti imata pa svoje težavne plati: Za prvo je itak jasno, da je na razpolago le redkim, in da zaradi tega nikoli ne bo mogla sama po sebi izpolniti nalog, ki nas čakajo. To bi mogla izvršiti šele posredno, po drugi možnosti, po krožkih, ki naj bi jih taki znanstveni delavci vodili. Toda pri tem pa danes zadenemo na drugo težkočo, da niso še izpolnjeni za take krožke potrebni predpogoji: predvsem nimamo še znanstvenim zahtevam odgovarjajočih del o Koroški, pa bodisi glede zgodovine, zemljepisa, glede gospodarstva itd. Vse kar imamo, so ali samo bolj ali manj pregledni kompendiji, ki ne temelje na resničnem poznavanju virov in različnih problemov, zato pa tudi ne morejo posegati v globino različnih vprašanj, ki se nam ob študiju Koroške odpirajo, ali pa samo drobni prispevki o posameznostih in zbirka gradiva, ki čaka na obdelavo. Z nemškimi stvarmi, ki so glede znanstvenih zahtev boljše (na pr. A. Jaksch: Geschichte Kärntens bis 1335), je pa večinoma težava spričo tendenčnosti, ki se izraža zlasti pri obravnavanju germanizacije dežele. Druga težkoča pri izvedbi krožkov je pa vsaj zaenkrat pomanjkanje ljudi, ki bi mogli take krožke voditi.

Spričo teh težav si bomo morali za sedaj še pomagati s predavanji o Koroški. Pri tej metodi bo treba gledati na to, da na minimum znižamo njihove napake: ponavljanje snovi pri različnih predavateljih in nevarnost zgolj shematične, samo splošne poteze povdarjajoče obdelave snovi, ki k pravi poglobitvi poznanja Koroške ne bi mogla mnogo doprinesti. Zaradi tega bo treba sestaviti natančno premišljen in razdeljen ciklus predavanj, ki bi ga morali dobiti v roke vsi predavatelji, tako da bi vsak vedel, do kod sme, in kaj je namenjeno v obdelavo že drugemu. Pri sestavi takih ciklusov in pri nabiranju predavateljev bi najbrže ne bilo prevelikih težav, saj bi podprli tako stremljenje gotovo s svojimi nasveti in s svojo pomočjo naši znanstveniki in Klub koroških Slovencev.

Pri teh predavanjih in krožkih bi se morali pečati s koroško zgodovino, zlasti natančno bi se morali baviti z germanizacijo in s takimi dobami, v katerih je bil koroški del naroda posebno tesno povezan z narodno celoto in v katerih so se od tam širile vodilne ideje po slovenskem svetu. Dalje bi morali obravnavati zemljepis (zlasti iz antropogeografskega vidika), gospodarsko in socialno strukturo Koroške (prav to je treba posebej povdariti, ker so glavni stvarni razlogi Nemcev proti priključitvi Koroške k Jugoslaviji v dobi po svetovni vojni temeljili v tezah o koroškem gospodarstvu), narodni značaj koroškega Slovenca, kulturno življenje (na pr. statistiko Mohorjeve knjige, knjižnic, pevskih društev itd.), kulturni in politični pritisk, ki ga izvajajo Nemci na Slovence itd.

1. Najprej bo treba organizirati cikluse predavanj o Koroški. To bo pa morala biti samo začasna rešitev, ker nam samo poslušanje ne more dati tistega, ker nam da intenziven, vztrajen študij v krožkih.

2. Naloga predavanj bo, da nam bodo dala več ognja za obravnavanje različnih vprašanj glede Koroške, ki nam bo pokazalo tudi nova vprašanja. Na ta način bo možno dobiti večje število strokovnjakov, ki bodo mogli voditi tudi krožke o Koroški.

Da bodo pa ti krožki mogoči, bo pa seveda treba, da bo nudila kaka javna ustanova (morda Slovenska Matica, najboljše bi pa seveda bilo, če država sama) pomoč pri izdajanju preglednih, temeljitih in strokovnjaških del o Koroški, pa tudi o posameznih vprašanjih, ki se nam odpirajo ob študiju Koroške. Sramota je za nas na pr., da imajo Nemci o ustoličenju Koroških vojvod spisane že obsežne knjige (Puntschart, Goldmann, Graber), Slovenci pa še večje študije ne! Povsem sistematično vodstvo tega dela bi bilo mogoče seveda samo v okviru posebnega **Instituta za proučevanje Slovencev v tujini.**

II. Potovanje na Koroško.

Potovanja, ki jih bomo izvršili po taki pripravi, bodo imela gotovo več uspeha, kot ga imajo današnja. Vendar pa bo treba paziti tudi potem, da se naši načrti ne bodo razlezli preveč v širino, da ne bomo stremeli samo za tem, da bi dobili ilustracije k teoretičnemu znanju, ki smo si ga dobili doma. To ne sme biti glavni, kaj šele edini namen naših ekskurzij in potovanj.

Pri načrtih za ekskurzije in za potovanja na Koroško glejmo najprej na to, da se znamo v svojih načrtih prostorninsko omejiti, zato pa poglobiti. Pri takih izletih in ekskurzijah bomo prišli zares v stik z ljudmi, bomo mogli nabirati najrazličnejšo statistiko, videti življenje v slovenskih društvih, študirati gospodarstvo slovenske Koroške (smeri uvoza in izvoza posameznih krajev, produkte, gospodarsko stanje slovenskih kmetov, možne zveze z ostalim slovenskim gospodarstvom itd.), narodnostno mejo na Koroškem in njeno premikanje, činitelje, ki pospešujejo germanizacijo itd. Pa tudi osebne stike s koroškimi izobraženci bomo mnogo lažje navezali pri takih krajevno bolj omejenih ekskurzijah in izletih, kot pa pri hitrem potovanje skozi deželo, od česar nimamo nič drugega, kot par bežnih vtisov.

III. Narodno obrambno delo.

Ob uvodu v to poglavje je treba najprej povdariti, da ne gre pri pravem narodno obrambnem delu na Koroškem za nikako iredentistično protiavstrijsko delo. Pri tem delu gre predvsem za to, da ustvarimo in poživimo kulturne stike med nami, ki smo v Jugoslaviji in med njimi.

Sredstva, ki se jih moremo pri tem posluževati, so različna. Nekaj jih bom navedel, izčrpati pa tega seveda ni mogoče.

1. Sestaviti bi bilo treba seznam zavednih slovenskih koroških izobražencev in dijakov, uglednejših Slovencev po kmetih itd., in na tej podlagi gojiti z njimi čim pogostejši pismeni, če le mogoče tudi osebni stik.

2. Zelo potrebno bi bilo, da bi v širokih masah tako pri nas, kot na Koroškem vzbudili zavest kulturne in narodne skupnosti. Saj za to najbrže ne bi bilo treba predavanj z izrazito politično tendenčnostjo, vsaj po mojem mnenju bi popolnoma zadostovala predavanja o Koroški zgodovini in narodnem življenju pri nas, in slično o celotni slovenski zgodovini itd. na Koroškem. Mislim, da bi to dovolj vžgalo.

Poleg teh idejnih sredstev bo pa seveda treba nuditi koroškim Slovencem tudi materijalno pomoč. Na eni strani bo treba pošiljanje knjig in časopisja, ki se vrši danes popolnoma slučajnostno, urediti v stalno obliko, težave so tu seveda s finančnimi sredstvi, na drugi strani bo pa treba izdatno podkrepiti gospodarsko šibkega slovenskega kmeta na Koroškem, tako da mu ne bo več treba bežati z grude.

Papeževa okrožnica

o položaju katoliške cerkve v Nemčiji

Kot udarci težkega kladiva padajo besede te okrožnice na odgovorne državnike Nemčije. Oblika objave je nenavadna: Osservatore je prinesel na **prvi strani v nemškem jeziku** besedilo okrožnice; je to beseda matere, ki je kot svetovna cerkev stala tudi ob zibelki nemške krščanske kulture in jo spremljala skozi stoletja do najvišjega razmaha, ko so nemški vladarji bili hkrati cesarji in glavarji krščanskega občestva sploh.

Okrožnica razgali z vso jasnostjo zmote novo-paganske pravne in državne filozofije, protestira proti nasiljem, obrekovanjem in preganjanjem katolikov in kristjanov sploh v Nemčiji, a vendar ni v celi okrožnici nikjer besede »nacionalni socializem« in nobeno ime ni imenovano. **Okrožnica noče obtoževati konkretnega državnega sistema, ampak dokazati hoče pogubnost zmotne odrešilne teorije ter opozoriti na nesrečo, ki grozi nemškemu narodu.**

Obsodba nemške dvoličnosti in neiskrenosti.

Uvod je značilen: »S pekočo skrbjo in z vedno večjim **začudenjem gledamo že dolgo časa trpljenje Cerkve** in nadloge Cerkvi zvestih vernikov v oni deželi, kateri je nekoč sv. Bonifacij prinesel Kristusovo blagovest. Svobodna beseda, ki se spodobi naši odgovorni apostolski službi in volja, vam in **vsemu krščanskemu svetu predstaviti dejanski položaj v vsej resnosti,** nam poklada besede apostola Petra na jezik: Bridkejše srčne boli nimamo kot če slišimo: mnogi zapuščajo pot resnice.«

Papež pravi potem, da je konkordat z nemško vlado sklenil samo zato, da bi po možnosti prihranil trpljenje nemškim katolikom in da bi pokazal, kako Cerkev vsakemu nudi roko miru, ki je sam ne odkloni. »Toda ako to »drevo miru« ni dalo zaželjenih sadov, **gotovo nikdo v svetu ne bo mogel reči, da je krivda na strani Cerkve.** Saj je **nazorni** pouk preteklih let razjasnil vprašanje **odgovornosti in odkril vse nakane, ki so od prvega početka bile naperjene na uničenje (Cerkve).** V brazde, v katere je hotela Cerkev sejati seme miru, so drugi sejali ljuljko **nezaupanja, nemira, sovraštva, klevete, odkritega in prikritega sovraštva proti Kristusu in Njegovi Cerkvi.** Oni, in samo oni, nosijo odgovornost, **da se mesto mavrice miru pojavljajo na nebu Nemčije oblaki razkrojevalnih verskih bojev. Neumorno smo opozarjali vodilne može dežele na zle posledice takega početja in branili svetost slovesno dane besede ... proti teorijam in praksi, ki ... če so uradno odobrene ... zamorijo vse zaupanje in vsako tudi v bodočnosti dano besedo na znotraj razveljavijo.** Kadar bo dozorel čas pred svetom odgrniti zaveso od naših prizadevanj, bodo vsi dobromisleči vedeli, **kje so branilci in kje rušilci miru!** Vsak bo uvidel, da je vsaka naša **beseda in vsako naše dejanje bilo navdihnjeno od zakona svetosti pogodbe, s presenečenjem in notranjo zopernostjo bo ugotovil, da je druga pogodbena stran pretolmačila, obšla, izvotlila in končno bolj ali manj očitno kršila pogodbo.**

Naša ... umerjenost ni bila posledica oportunizma ali nedostojne slabosti ..., ampak je imela le namen ne prej javno soditi, dokler ne bodo duhovi zreli za spoznavanje neizbežne sodbe, namen, ne odrekati vse dotlej zvestobe do pogodbe drugim, **dokler ne bo železna realnost razdejala in razblinila one megle, v katero namerno zavijajo svoje napade na Cerkev.«**

Rim očita torej nemški vladi v najslovesnejši in najresnejši obliki, **da ne drži dane besede,** da se zahrbtno, **prikrito in odkrito odteguje svojim obveznostim:** isti očitek, ki je s tako težo ležal na Nemčiji, ker je pogazila pogodbo, s katero se je zavezala spoštovati nedotakljivost Belgije; njen državnik je tedaj izrazil: podpisana pogodba **je cunja papirja!** In kaj je danes nemškim državnikom konkordat z Rimom?

Vsebina okrožnice

Sedem nadpisov izvirnika nam olajšuje pregled. (Kar je v narekovajih, je dobeseden prevod.)

1. Konkordat z Nemčijo.

Konkordat, ki smo ga v poletju l. 1933 sklenili z Nemčijo, se krši že vsa štiri leta bolj ali manj občutno. Namen te poslanice pa ni, da bi se o tem pritoževali, temveč ta, da poudarimo nekaj najvažnejših resnic zoper organizirane napade in zmote.

2. Čista vera v Boga.

»Bogoveren ni tisti, ki besedo Bog govorniško uporablja, ampak tisti, ki s to vzvišeno besedo tudi druži pravi in dostojen pojem o Bogu. Kdor v panteistični zamegljenosti Boga istoveti z vesoljstvom, ki Boga ponižuje v svet, a svet povišuje v Boga, tisti ne spada med bogoverne. Kdor mračno, brezosebno usodo stavi na mesto osebnega Boga, tisti taji božjo modrost in previdnost, ki »krepko in dobrohotno vlada od enega konca sveta do drugega« (Modr. 8, 1) in vse vodi tako, da se srečno završi. Tak ne more pričakovati, da ga štejemo med bogoverne. Kdor raso ali ljudstvo ali državo ali državno obliko ali nosilce državne oblasti ali druge temeljne vrednote človeške skupnosti — ki tu v zemski urejenosti zavzemajo bistveno in častno mesto — iz te njih zemske lestve vrednot izloča, delajoč iz njih najvišje merilo vseh, tudi verskih vrednot ter jih kot malike po božje časti, ta prevrača in pači od Boga ustvarjeni in zapovedani red. Daleč je tak od prave bogovernosti in od pojmovanja življenja, ki bi odgovarjalo taki pravi veri.«

»Naš Bog je osebni, nadljudski, vsemogočni, neskončno popolni Bog, eden v trojstvu oseb, troosebni v enoti božjega bistva, Stvarnik vsega ustvarjenega, Gospod in Kralj in končni dovršitelj svetovne zgodovine, in ki ne trpi poleg sebe in tudi ne more trpeti nobenih bogov. Ta Bog je dal v suverenem besedilu svoje zapovedi. Veljavo imajo neodvisno od časov in kraja, dežele in rase. Kakor božje sonce sije nad vsem, kar ima človeško obličje, tako tudi Njegov zakon ne pozna nikakršnih predpravic in izjem. Njegova beseda velja vladajočim in vladanim, kronanim in nekronanim, visokim in nizkim, bogatim in revnim. Iz totalnosti Njegovih pravic kot Stvarnika nujno sledi totalnost Njegove zahteve, da se mu vse pokori, posamezniki kakor tudi vrste združb. Ta zahteva po pokorščini zadeva vse življenjske kroge, v katerih nravna vprašanja zahtevajo ozir na božji zakon in s tem podreditev spremenljive človeške postave pod nespremenljivo božjo postavo.«

3. Čista vera v Kristusa.

»Vera v Boga se ne more trajno ohraniti čista in nepopačena, če je ne podpira vera v Kristusa. — ‚Nihče ne pozna Sina, kakor le Oče, in nihče ne pozna Očeta kakor le Sin in komur hoče Sin razodeti.' (Mt. 11, 27). V Jezusu Kristusu, včlovečenem Sinu božjem, se je prikazala popolnost božjega razodetja.«

»Svete knjige starega zakona so v celoti božja beseda, organski del božjega razodetja. Ker se je božje razodetje polagoma, stopnjema razvijalo, leži tudi na teh njigah temu primerno nekakšen pómrak pripravljanja na polni sončni dan, ki je nastopil z odrešenjem. Kar je pač pri zgodovinskih knjigah in zakonikih neizogibno, so tudi te svete knjige v marsikateri posameznosti ogledalo človeške nepopolnosti, slabosti in greha. Poleg neskončne množice vzvišenih in plemenitih reči pripovedujejo tudi o tem, kako je starozakonsko

ljudstvo, nosilec božjih obljub in razodetja, zopet in zopet zabredlo v posvetnost in pozunanjenost. Toda vsakemu po predsodkih in strasteh še nezaslepljenemu očesu sije vprav iz človeških slabosti, ki o njih pripoveduje sveto pismo starega zakona, tem jasneje božja luč odrešilnega vodstva, ki končno slavi zmago nad vsemi grehi in pogreškami. Vprav ob takem, često mračnem ozadju se vidi, kako je Večni pripravljal odrešenje po potih, ki svare, pretresajo, dvigajo, pa tudi osrečujejo.«

»V evangeliju Jezusa Kristusa doseženi višek razodetja je končnoveljaven, je obvezen za vedno. To razodetje ne pozna dodatkov iz človeške roke, še prav posebno ne pozna nadomestka ali zamene s svojevoljnimi ‚razodetji', ki jih skušajo neki besedniki sedanjega časa izvajati iz t. zv. mita krvi in rase. Odkar je Kristus dopolnil delo odrešenja, strl gospodstvo greha ter nam zaslužil milost, da moremo postati otroci božji, —od tedaj ni nobeno drugo ime ljudem dano pod nebom, da bi se mogli v njem zveličati, razen imena Jezusovega (Ap. 4, 12). Nihče — pa naj je v njem utelešeno vse znanje, vsa zunanja moč sveta, ne more položiti drugega temelja razen tega, ki je položen, in ta je Jezus Kristus.« (1 Kor. 3, 12). Kdor v božjeropni drznosti noče pripoznati bistvenega razločka med Bogom in stvarjo, med Bogom človekom in otroki človeškimi, ampak stavi kakega umrljivega človeka, pa naj je ta največji vseh časov, ob stran Kristusa ali pa še celo nad Njega in zoper Njega, ta zasluži očitek, da je lažiprerok in da velja o njem pretresljiva beseda sv. pisma: ‚On, ki biva v nebesih, se jim smeje.' (Ps. 2, 4). (Konec prihodnjič.)

Za našo univerzo

Stolica za slovensko zgodovino

Že lani so zgodovinarji predložili na občnem zboru DSFF resolucijo, kjer so zahtevali ustanovitev stolice za slovensko zgodovino. Toda ostalo je samo pri resoluciji; lanski odbor DSFF je pustil vso stvar zaspati.

V letošnjem šol. letu se je akcija še enkrat ponovila, najprej na obč. zboru DSFF, nato pa na merodajnejšem mestu: na obč. zboru AA. Zdi se, da je ta akcija letos žela že vsaj delne uspehe. Položaj, ki je vzpodbudil zgodovinarje k tem akcijam je tale:

Občna zgodovina se predava na teden 9 do 10 ur:

Stari vek 2 do 3 ure in 2 uri seminarskih vaj. Srednji vek 2 uri in 1 uro pomožnih zgodovinskih ved in 2 uri seminarskih vaj.

Novi vek se zaenkrat še ne predava, le sliši se, da se bodo začela jeseni predavanja tudi iz te snovi tako, da bo za občo zgodovino kakih 12 ur na teden, ali pa morda še več.

Srbska in hrvaška zgodovina se predava 6 ur na teden: 3 ure zgodovina, 1 uro predavanja o virih in 2 uri seminarskih vaj.

Slovenska zgodovina se predava 1 **uro** na teden, pa še to samo iz dobre volje g. profesorja Kosa, ki bi ta predavanja lahko ustavil, ker ona niso njegova dolžnost.

Če pogledamo to razpredelnico, vidimo, da je preskrbljena slovenska zgodovina na slovenski univerzi samo z eno tedensko uro, ki dovoljuje g. profesorju samo bežen oris. Pomanjkanje stolic se kaže sicer tudi pri občni zgodovini (gospodarske zgodovine, prazgodovine in zgodovine starega Orienta g. profesor še ni nikoli mogel obdelati, ker mu zato primanjkuje časa zaradi predavanj iz arheologije itd.; v načrtu filozofske fakultete iz l. 1919 bi moral imeti zgodovinski oddelek pet stolic, ima pa dve!), a na slovenski univerzi vsi akademiki, ne le zgodovinarji, najbolj bridko občutimo mačehovski položaj naše slovenske narodne zgodovine, saj prav to je smisel s l o v e n s k e univerze, da se bodo oni oddelki najrazličnejših znanosti, ki se tičejo nas Slovencev, obširneje obravnavali, kot drugo in kot drugod.

Slovenska mladina, tvoj list je ‚Straža'!

Slovenske šolske knjige

(Podčrtujemo mi.)

Pavle Popović, Jugoslovenska književnost. Šesto izdanje. Beograd. Geca Kon. 1931. — V latinici.

Tudi v tej knjigi, predpisani za slovenske šole, vlada narodno edinstvo, ki pa je zelo svojevrstno in zanimivo. Dajmo besedo kar avtorju:

Str. 49. »Tako od sredine 18. veka počinje da se javlja jedna nova knjiž., sasvim različna od one iz ranijih perioda. Dve osobine karakterišu ovu novu jugoslovensku knjiž. Jedna je njeno jedinstvo, druga je njen narodni karakter. Srpsko, hrvatska i slovenačka knjiž., koje su dotle bile odvojene i bez uzajemnog dodira, **približuju se sad, ujedinjuju i postaju nerazdvojna celina.**«

Kako silno so se te tri književnosti medsebojno zbližale in stopile, nam pove avtor malo pozneje:

Str. 55. »Urban Jarnik, slovenački sveštenik iz Celovca, prerađuje dela srpskog istoričara Jovana Rajića, pravoslavnog kaludjera: to je **redak** i značajan **slučaj** neposrednog uticaja spske knjiž. radnje na slovenačku.«

Dalje beremo ves razvoj zedinjevanja: Str. 82. »Ali zajednička knjiž. pretpostavlja i zajednički jezik, **a toga nije bilo.** — Trebalo ga je naći. Jedini pravi knjiž. jezik bio bi onaj, kojim govori narod i kojim su pisane nar. pesme. **To je u isto doba i jezik većine, ako i ne sviju pokrajina.** — Jedna pokrajina je počela reformisati svoj knjiž. jezik sama za sebe iz svojih unutrašnjih potreba. Kad je ona izvršila tu reformu, druga pokrajina ju je osvojila. Ostale takodje, u koliko su imale ili mogle, da je usvoje. **Tako je postao zajednički knjiž. jezik.** Zanimljivo je, da su tri ugledna književnika i koji su svaki pretstavljali po jedno pleme našega naroda — izveli tu reformu. To su Kopitar, Vuk i Gaj — Slovenac, Srb, Hrvat, kako pesma kaže.«

Po vsem tem smo res postali radovedni, kako se je ta reforma izvedla pri Slovencih. Vendar se stvar nekako izpridi:

Str. 91. »Pokret ovaj (Gajev) imao je svoj odjek i medju Slovencima. Jedan od njihovih najboljih (!) pisaca, Stanko Vraz, **pristade uz Gajevu reformu i usvoji srpsko-hrvatski jezik kao slovenački književni jezik.**« Toda spet sledi razočaranje.

»Ali ostali slovenački pisci ne podjoše za njim. Oni ostadoše pri svojem lokalnom narečju kao svom književnom jeziku.«

Bridka usoda. Ali nam ostane sploh kaka tolažba. O da!

Str. 91. »Ipak velika reforma ne prestajaše da ih (Slovence) zanima. Ako ne po jeziku, ona ih zanimaše po pravopisu.« In potem izvemo, da je Metelko sestavil »**matejčicu**«, Danjko pa »**dalnčicu**«.

Sledi zaključek:

Str. 92. »Tako je reforma jezika i pravopisa izvela **u glavnom** narodno jedinstvo — Srba, Hrvata i Slovenaca.« Pa vendar mora avtor reči o Prešernovem Sonetnem vencu, da kaže (str. 106) »krepku veru jednog velikog patriote u budučnost svoga naroda.«

Še zanimiva označitev Ketteja in Murna:

Str. 114. »Kette je liričar snage i mladosti; mlad je umro, ali je ostavio zbirku lepih pesama. Murn slabiji je od Kettea, ali je ipak dobar.«

Konec knjige prerokuje popolno književno edinstvo.

Sporazum med bavarsko vlado in Cerkvijo glede verouka.

Minister prosvete Ad. Wagner v Monakovem je objavil te dni točke sporazuma:

1. »Državna mladina (Staatsjugend) se oprosti **enkrat** v mesecu v soboto popoldne in naslednjo nedeljo vseh **verskih obveznosti,** izvzemši sv. maše, da se omogočajo poldrugodnevni izleti. Za božjo službo skrbi tisto nedeljo cerkvena oblast.

2. V nadaljevalni državni šoli se podeli verouk ob ponedeljkih popoldne.

3. Ob nedeljah naj bo za mladino božja služba ob pol 11 končana, da je potem mladina od 1. ure naprej na razpolago za »državno mladinsko službo«.

Književnost

Fodor Albreht, Matura

Drama iz življenja profesorskega zbora na ženski gimnaziji. Dva tipa ljudi imamo pred sabo. K prvemu (»vse razumeti, vse odpustiti«) lahko prištevamo ravnatelja, starega profesorja filozofije in predvsem doktorico Matetovo, ki s tiho vztrajnostjo ljubi ravnatelja in mu pomaga pri znanstvenem delu. K drugemu tipu pa spadata profesor matematike (»buča na kvadrat«) in profesorica Mozoljc (»ježevka«). Onadva poudarjata disciplino, predpise, avtoriteto in veliko razdaljo do učencev.

Vsebina je v kratkem tale.

Mozoljčeva, nervozna ženska in nesrečna, ker se ji vsi in povsod posmehujejo, najde v papirnem košu osmega razreda osnutek duhovitega, skoraj v naturalizem posegajočega ljubavnega pisma in ga zmagoslavno nese ravnatelju, češ zdaj bom obračunala z nagajivimi dekleti. Ravnatelj je v zadregi, a izvršiti mora svojo nalogo. Prizadeta Katarina Slaparjeva je kot ukopana, na stroga vprašanja odgovarja, da si je vse sama izmislila in pisala kot stilistično vajo. Končno pa omehčana po ganljivo toplih in iskrenih poizvedbah, ki jih stavlja ravnatelj, prizna, da je vsa gimnazija zaljubljena vanj. Kaj naj stori ravnatelj? Štirinajst dni je še do mature in zdaj pride ta stvar! Na konferenci — veroučitelja ni zraven — (»stvar spada v spovednico«) prevzame obtožbo prof. matematike, ki nesimpatično tiplje v dekletova čuvstva, da nastane skoraj majhna tragedija: dekle se krčevito zjoka in krikne, da pojde v smrt, namesto da bi šla v življenje, da je nedolžna, da ni nikdar nikogar sovražila, vse so ljubile Mozoljčevo. Mozoljčeva je le ženska, zjoka se in vsa stvar se srečno konča. Slaparjeva dobi le ukor tretje stopnje zaradi nedostojnega vedenja napram profesorju matematike. — Matura je srečno mimo. Ravnatelj čaka Slaparjevo. Ko nazadnje pride po slovo, ji hoče biti čim bliže, saj jo ljubi. Toda dekle izpove, da pred časom priznana ljubezen ni bila njena osebna stvar, marveč ljubezen vsega zavoda. V tem je bila zmota, ki jo je ravnatelj zagrešil in tako v nekem oziru tudi sam napravil maturo. Bridko mu je, ko odhaja Slaparjeva s fantom. Doktorica Matetova, ki jo je pustila bolestna ljubosumnost na Slaparjevo, misli, da bo po petnajstih letih vztrajne ljubezni vendarle uspela. Toda ravnatelj se opravičuje. »Dve vzporednici se nikdar ne srečata«. »Ali pa v neskončnosti,« z upom pristavi Matetova. »Ko je pa na svetu vse končno!« vzdihne ravnatelj. Nato skleneta, da bosta poleti pisala zgodovino srednjega veka. Tako se osebna sreča in ljubezen umakneta znanstvenemu delovanju v prid mladine.

Vsa zgodba je kaj duhovita in življenjska, da napeto sledíš veselim in žalostnim trenotkom vsake osebe. Poezija diha iz vsega in prijetna čuvstvenost. Uživiš se v tok dogajanja, morebiti te tu in tam nekoliko zadene navidezna kriličnost do starejših, toda vsi ti ljudje so dobri, le da nekateri svoje osebno nezadovoljstvo stresajo nad drugimi, ki so pri vsem nedolžni. A to je življenje.

Ker je dal prevajalec delu čisto domače, slovensko okolje, ti je še bliže in tako lahko rečemo, da je Matura zelo uspel komad na odru našega narodnega gledališča. Temu je priča tudi popolna zasedba dne 17. aprila, pri tretji ali četrti predstavi.

Kovačičev zbornik

je naslov 340 strani obsegajoče knjige, ki jo je kmalu po izidu Aškerčeve bibliografije poklonilo Zgodovinsko društvo v Mariboru svojemu ustanovitelju in voditelju prelatu Franu Kovačiču za njegovo sedemdesetletnico (25. marca 1937). Med sodelavci in prijatelji, ki jubilantu ob tej priliki kličejo dobro srečo, beremo malone imena vseh slovenskih znanstvenikov in kulturnih delavcev.

Vsebina tega zbornika, ki je izšel kot snopič 1—4 XXXII. letnika ČZN (1937), je izredno pestra, saj po svojih razpravah posega v vsa področja znanstvenega udejstvovanja: v arheologijo, politično zgodovino, jezikoslovje, književnost, umetnostno zgodovino, folkloro, etnografijo geografijo. Štiri in trideset avtorjev-sodelavcev ima zbornik in je tako še spričo številnih prvovrstnih ilustracij kaj lepa publikacija trajne vrednosti.

Ugguccioni, Ribič Marko

Ljubljanske kongregacije so se v frančiškanski dvorani predstavile z opereto Ribič Marko, katere besedilo je prevedel in priredil M. Düh. Vsebina je versko didaktična in toplo materinska, tudi nosi v začetku krepek socialen poudarek. Izvedba je bila prav dobra, predvsem je ugajal ribič Andrejko. Prijetno je presenetil kongregacijski orkester, ki je pod vrlim vodstvom sedmošolca Osane proizvajal v ta namen ustvarjene kompozcije prof. Tomca. Opereto bodo s pridom lahko priredile ob priliki majniških materinskih proslav tudi druge slovenske DMK, seveda brez takega orkestra.

Popravek

V prejšnji številki lista se je v pesmi »Španija« vrinila napaka, ki bistveno spreminja smisel. V predzadnji kitici se mora glasiti zadnji verz: »saj ti si človek in čutiš resnico zatirano, mučeno«.

Tudi v oceni Epihovega Fida se glasi stavek o Axelu Muntheju pravilno takole: »... delo San Michele, ki naravnost g o r i od ljubezni do ptic ...«

Obiščite našo Zadružno klet, Kongresni trg 2 • Dobra in cenena hrana • Pristna vina vseh vrst • Točna postrežba